

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR – 4101-05-05/2013

P/13/168

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław

T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50

lwr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/13/168 – Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych.

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontrolerzy

1. Małgorzata Jakubiec-Dzieliński, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 84999 z dnia 26 kwietnia 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 1, 2 upoważnienie do przeprowadzenia kontroli)

2. Grzegorz Fikus, młodszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr 84990 z dnia 17 kwietnia 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 3,4 upoważnienie do przeprowadzenia kontroli)

Jednostka kontrolowana

Miejski Zakład Komunalny sp. z o.o. w Polanicy Zdroju (dalej MZK sp. z o.o. lub Spółka), 57-320 Polanica Zdrój Ul. Spacerowa 2

Kierownik jednostki kontrolowanej

Jacek Tyniec, Prezes Zarządu

(dowód: akta kontroli str. 5-29 Wypis z Krajowego Rejestru Sądowego oraz Regulamin Organizacyjny MZK sp. z o.o.)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie¹ działalność kontrolowanej jednostki związaną z zagospodarowaniem osadów powstających w oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdrój dotyczącą [1] ewidencjonowania osadów ściekowych oraz realizacji obowiązków sprawozdawczych, [2] postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni, [3] zagospodarowania osadów ściekowych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Negatywną ocenę w zakresie postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni oraz zagospodarowania osadów ściekowych uzasadnia skala, znaczenie i charakter stwierdzonych w tych obszarach nieprawidłowości. Podstawą takiej oceny było w szczególności stwierdzone w toku kontroli:

1. Nieprzeprowadzenie pięciu z sześciu obowiązkowych badań komunalnych osadów ściekowych.
2. Postępowanie z komunalnymi osadami ściekowymi w sposób nieobjęty zezwoleniem udzielonym przez Starostę Kłodzkiego w dniu 25 listopada 2011 r.
3. Przekroczenie w latach: 2011 i 2012 odpowiednio ponad piętnastokrotnie oraz sześćdziesięcioośmiokrotnie limitu komunalnych osadów ściekowych poddawanych odzyskowi określonego przez Starostę Kłodzkiego.
4. Niezabezpieczenie komunalnych osadów ściekowych znajdujących się poza placem składowym oraz nieusuwanie na bieżąco usterek technicznych urządzeń

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

oczyszczalni ścieków, co wykazały oględziny przeprowadzone w dniu 14 maja 2013 r.

5. Posługiwanie się nieaktualną instrukcją eksploatacji oczyszczalni ścieków.
6. Nieprzebadanie osadów przed ich zastosowaniem na gruntach oczyszczalni ścieków.
7. Posługiwanie się nieaktualnymi badaniami gruntów przed zastosowaniem komunalnych osadów ściekowych na terenie oczyszczalni ścieków.
8. Przebadanie tylko części komunalnych osadów ściekowych przed ich zastosowaniem na gruntach gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec.

Negatywnej oceny ogólnej nie zmienia pozytywna, mimo stwierdzonych nieprawidłowości ocena działań MZK sp. z o.o. w obszarze ewidencjonowania osadów ściekowych oraz realizacji obowiązków sprawozdawczych. Czynności związane z dokumentowaniem wytworzonych osadów mają bowiem drugorzędne znaczenie wobec skali nieprawidłowości dotyczących postępowania z osadami i ich zagospodarowania. Istotne są także stwierdzone w tym obszarze nieprawidłowości stanowiące o niezetelności sporządzanych dokumentów. W uzasadnieniu oceny ogólnej należy podkreślić, że skontrolowana gospodarka osadami odbywała się na terenie miejscowości uzdrowskiej, jaką jest Polanica Zdrój.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych.

Opis stanu
faktycznego

1.1. W kontrolowanym okresie (lata: 2011 i 2012) obowiązywały dwie decyzje wydane przez Starostę Kłodzkiego² zatwierdzające program gospodarki odpadami niebezpiecznymi z uwzględnieniem odzysku, zbierania i transportu odpadów Miejskiego Zakładu Komunalnego sp. z o.o. w Polanicy-Zdrój. Termin obowiązywania pierwszej decyzji³ określono na 31 grudnia 2017 r. Na wniosek strony została ona dnia 25 maja 2011 r. uchylona poprzez wydanie drugiego zezwolenia⁴, którego termin ważności upływa 30 kwietnia 2021 r. Do dnia 24 maja 2011 r. MZK sp. z o.o. posiadała zezwolenie na transport ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych (kod 19 08 05). Po tym terminie Starosta Kłodzki zezwolił na odzysk odpadów w postaci ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych w ilości do 30 Mg na rok. Pozwoleniem objęto odzyskiwanie odpadów w procesie R10 – rozproszanie na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby, na terenie oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdroju przy ul. Kłodzkiej, przy zachowaniu dodatkowych warunków prowadzenia odzysku odpadów⁵.

(dowód: akta kontroli str. 35-39 decyzje Starosty Kłodzkiego nr 4/2008 oraz 24/2011)

² Decyzja Nr 4/2008 z dnia 21 stycznia 2008 r. oraz decyzja Nr 24/2011 z dnia 25 maja 2011 r.

³ Decyzja Nr 4/2008 z dnia 21 stycznia 2008 r.

⁴ Nr 24/2011 z dnia 25 maja 2011 r.

⁵ 1. Prowadzenie procesu odzysku odpadów w sposób bezpieczny dla środowiska 2. Utwardzenie powierzchni terenów nie powinno zakłócać stanu wody na gruncie (...) 3. Przy wykorzystaniu osadów ściekowych spełnienie wymagań jak dla komunalnych osadów ściekowych określonych w art. 43 ustawy o odpadach oraz wymagań określonych dla komunalnych osadów ściekowych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13.07.2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych 4. Magazynowanie odpadów przewidzianych do odzysku – na terenie oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdroju, w wybetonowanych boksach na przyzmacach, zabezpieczonych przed dostępem osób trzecich, w sposób niepowodujący zanieczyszczenia środowiska.

1.2. Za rok 2011 i 2012 w MZK sp. z o.o. była prowadzona ewidencja komunalnych osadów ściekowych na formularzach stanowiących załącznik nr 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów⁶. Zastosowanie w dniach: 7-10 listopada 2012 r. 2.042,00 Mg komunalnych osadów ściekowych w celu uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz w miejscowości Kamieniec udokumentowano czterema *kartami przekazania odpadu* sporządzonymi zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 5 rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów. Karty przekazania odpadu zawierały wszystkie wymagane informacje tj.: dane przekazującego, transportującego oraz przejmującego odpady, miejsce przeznaczenia, kod oraz rodzaj odpadu, datę oraz masę przekazanych odpadów, potwierdzenie przekazania, transportu oraz przejęcia odpadów.

(dowód; akta kontroli str. 68-76 karty przekazania odpadu z 07-10.11.2012 r., str. 51-52, 67 karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych za rok 2011 i 2012)

1.3. Zaewidencjonowana masa wytworzonych osadów komunalnych w latach 2011-2012 była zgodna z rocznymi zbiorczymi zestawieniami danych o komunalnych osadach ściekowych przesyłanych Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego sporządzanych na podstawie wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach⁷ i wynosiła odpowiednio 945,00 Mg oraz 885,00 Mg osadów. Wykazana w zbiorczym zestawieniu danych o komunalnych osadach ściekowych za rok 2012 powierzchnia gruntów, na której zastosowano komunalne osady (15 ha) wynikała z załącznika nr 2 do umowy dostawy osadów zawartej z dysponentem gruntów dnia 24 października 2012 r. Zgodnie z art. 37 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za rok 2011 i 2012 zostały przekazane Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego do 15 marca tj. odpowiednio 9 marca 2012 r. i 14 marca 2013 r., nie podlegały korekcie.

(dowód: akta kontroli str. 51-52, 67 karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych za lata 2011 i 2012, str. 48-50, 77-79 zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za lata 2011 i 2012, str. 303-307 umowa nr 1/2012 z dnia 24.10.2012 r., str. 203-207 pytania kontrolera i wyjaśnienia Ryszarda Lisa Dyrektora ds. Technicznych oraz Prokurenta MZK sp. z o.o., str. 94-95 wydruki z dziennika korespondencji potwierdzające wysłanie zbiorczych zestawień danych o komunalnych osadach ściekowych na lata 2011 i 2012).

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie **ewidencjonowania** osadów ściekowych oraz realizacji obowiązków sprawozdawczych stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Prowadzona w MZK sp. z o.o. ewidencja osadów wytworzonych w procesie oczyszczania ścieków sporządzona na podstawie załącznika nr 2 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów zawierała informacje niezgodne ze stanem faktycznym:

- w ewidencji za rok 2011:

Odnosnie pierwszych sześciu miesięcy (styczeń-czerwiec) wskazano, jako cel zastosowania osadów (razem o masie 455.00 Mg): dostosowanie gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu i określono powierzchnię stosowania osadów (1-2 ha),

⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 249 poz. 1673

⁷ Dz. U. Nr 249 poz. 1674

oczyszczalnię ścieków podano jako miejsce zastosowania osadów oraz podmiot władający nieruchomością gruntową. W kolejnych miesiącach (lipiec-grudzień) zaewidencjonowano zastosowanie osadów (razem o masie 490,00 Mg) na lagunach oczyszczalni ścieków. Kontrola NIK wykazała, iż w roku 2011 przez pierwsze sześć miesięcy wytworzone komunalne osady ściekowe były po mechanicznym odwodnieniu magazynowane na placu składowym. Pracownik prowadzący ewidencję osadów udokumentował ich zastosowanie na gruntach oczyszczalni ścieków mając na myśli ich późniejsze przeznaczenie. W kolejnych miesiącach 2011 r. tj. od lipca do grudnia (w związku z awarią wirówki osuszającej osady) komunalne osady ściekowe poddawane były retencji powierzchniowej na trzech, posiadanych przez oczyszczalnię, lagunach. Ponadto w październiku i listopadzie 2011 r. zastosowano osady na terenie oczyszczalni ścieków dostosowując grunty do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami. Z objaśnień do wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów wynika, że na prowadzonej przez MZK sp. z o.o. karcie ewidencji osadów powinny być dokumentowane osady, które poddano odzyskowi w sposób określony w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach⁸, tj. zastosowane: w rolnictwie, do rekultywacji terenów, do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami (...), do uprawy roślin przeznaczonych do kompostu oraz do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz. Rozprowadzenie komunalnych osadów ściekowych o masie 455 Mg na terenie oczyszczalni ścieków, które nastąpiło w październiku i listopadzie 2011 r., nie zostało jednak w tym okresie ujęte w ewidencji komunalnych osadów ściekowych prowadzonych przez spółkę. Wytworzone w roku 2011 komunalne osady ściekowe pierwotnie gromadzone na placu składowym (styczeń – czerwiec) a następnie w lagunach (lipiec-grudzień) powinny być wykazane w ewidencji odpadów sporządzonej na podstawie wzoru określonego w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji, (której w Spółce nie prowadzono).

- w ewidencji za rok 2012:

Odnośnie siedmiu miesięcy (marzec-październik) podano, jako cel i miejsce zastosowania osadu lagunę należącą do oczyszczalni ścieków, gdzie osady faktycznie były poddawane retencji powierzchniowej w celu dalszego ich zastosowania. Wytworzone osady nie powinny być więc wykazane jako zastosowane, lecz zaewidencjonowane na karcie ewidencji odpadów sporządzonej wg wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów. Zastosowanie osadów do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia na gruncie Gospodarstwa Rolnego we wsi Kamieniec w listopadzie 2012 r., uwzględniając objaśnienia do załącznika nr 2 do ww. rozporządzenia zostało zaewidencjonowane z uchybieniami: jako cel stosowania osadów zamiast liczb 1-5⁹ wskazano wierzbę energ., jako miejsce zastosowania osadów podano tylko miejscowość Kamieniec bez nazwy województwa, powiatu, gminy, numeru działki i obrębu geodezyjnego.

⁸ Dz. U. z 2010 r. Nr 185 poz. 1243 - obowiązywała do dnia 23 stycznia 2013 r.

⁹ Zgodnie z objaśnieniami do Wzoru Karty Ewidencji Komunalnych Osadów Ściekowych, jako cel zastosowania komunalnych osadów ściekowych należy wpisać: 1, jeśli komunalne osady ściekowe są stosowane w rolnictwie (...), 2, jeśli komunalne osady ściekowe są stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne 3, jeśli komunalne osady ściekowe są stosowane do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu 4, jeśli komunalne osady ściekowe są stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu 5, jeśli komunalne osady ściekowe są stosowane do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz.

Wg Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o., który złożył wyjaśnienia w sprawie nieprawidłowego i niezgodnego ze stanem faktycznym prowadzenia ewidencji komunalnych osadów ściekowych, osoby odpowiedzialne za prowadzenie ewidencji osadów ściekowych prowadziły ją prawidłowo. Ewidencja (...) była prowadzona na potrzeby wewnętrzne, na jej podstawie były sporządzane informacje roczne do Marszałka Województwa Dolnośląskiego i GUS, zostały złożone, nie były kwestionowane.

(dowód: akta kontroli str. 51-52, 67 karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych za rok 2011 i 2012, protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień pracownika Spółki, str. 388 – zestawienie danych dotyczących postępowania z komunalnymi osadami ściekowymi w latach 2011-2012, str. 396 -403 pytania kontrolera i wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o.)

W latach 2011-2012 ewidencjonowana masa wytworzonych komunalnych osadów ściekowych poddawanych retencji powierzchniowej, gromadzonych w lagunach była szacowana bez używania jakichkolwiek urządzeń wagowych, tj. jedynie na podstawie osądu pracownika. Podając przyczyny takiego obliczania masy wytworzonych osadów Jacek Tyniec Dyrektor MZK sp. z o.o. wyjaśnił, iż *nie wykonywano analiz obliczenia masy osadów ściekowych przed ich odprowadzeniem na laguny – retencja powierzchniowa w latach 2011-2012, ponieważ ilości były przyjmowane analogicznie do poprzednich miesięcy (doświadczenie zawodowe).*

(dowód: akta kontroli str. 51-52, 67 karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych za rok 2011 i 2012, str. 388-389 zestawienie dot. postępowania z komunalnymi osadami ściekowymi w latach 2011-2012, str. 196-198 protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień pracownika, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o.)

2. W zbiorczym zestawieniu danych o komunalnych osadach ściekowych za rok 2011 przekazany Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego podano m.in., że 490 Mg wytworzonych komunalnych osadów ściekowych zostało zastosowane na działce leżącej na terenie oczyszczalni ścieków wskazując, jako cel zastosowania symbol D4 (oznaczający proces unieszkodliwiania odpadów: retencja powierzchniowa, np. umieszczanie odpadów na poletkach osadowych lub lagunach¹⁰) i określając 0,18 ha, jako powierzchnię stosowania. Wg objaśnień do wzoru formularza do sporządzania i przekazywania zbiorczego zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych należało tam podać cel stosowania osadów określony w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. oraz typ gleby, na której zastosowano osad (nie podano typu gleby). Retencja powierzchniowa nie jest stosowaniem osadu wymienionym, jako sposób odzysku w art. 43 ust. 1 ustawy o odpadach, nie powinno być zatem wykazana w zbiorczym zestawieniu danych o komunalnych osadach ściekowych sporządzanym na podstawie wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach. Bez danych źródłowych w tym samym zbiorczym zestawieniu danych za rok 2011 podano skład i właściwości komunalnych osadów ściekowych¹¹. W odpowiedzi na pytanie dotyczące przyczyn braku weryfikacji zbiorczego zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za rok 2011 r., (co w konsekwencji doprowadziło do przekazywania Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego nierzetelnych informacji o gospodarowaniu osadami oraz o składzie i właściwościach chemicznych osadów) Jacek Tyniec Prezes MZK sp. z o.o. wyjaśnił, że *Sprawozdania za 2011 r. o postępowaniu z komunalnymi osadami informacje tam zawarte zostały przedstawione rzetelnie. (...) Osady poddano unieszkodliwieniu poprzez proces D4, ponieważ nie posiadaliśmy wiedzy o sposobie jego zagospodarowania w przyszłości. Nie wykonywaliśmy badań osadu odprowadzanego na laguny, gdyż posiadaliśmy szczegółowe analizy ścieków*

¹⁰ Na podstawie załącznika nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach

¹¹ W 2011 r. nie przeprowadzono badań komunalnych osadów ściekowych.

wykonywanych, co miesiąc przez firmę[...]¹²co utwierdzało Nas w przekonaniu, że skład fizyko-chemiczny osadu nadmiernego odprowadzanego na laguny się nie zmienia.

W zbiorczym zestawieniu danych o komunalnych osadach ściekowych za rok 2012 przekazany Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego z powodu oczywistej pomyłki pisarskiej (wg wyjaśnień Ryszarda Lisa Dyrektora ds. Technicznych MZK sp. z o.o.) podano nieaktualną decyzję w zakresie gospodarki odpadami¹³.

(dowód: akta kontroli str. 48-50, 77-79 zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za lata: 2011 i 2012, str. 196-198 protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień pracownika MZK sp. z o.o., str. 388-389 zestawienie danych o postępowaniu z komunalnymi osadami ściekowymi w latach 2011-2012, str. 203-20 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Ryszarda Lisa Dyrektora ds. Technicznych w MZK sp. z o.o., 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o.)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹⁴ działalność MZK sp. z o.o. w zakresie ewidencjonowania osadów ściekowych oraz realizacji obowiązków sprawozdawczych.

Podstawą pozytywnej oceny było: (1) posiadanie w kontrolowanym okresie decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami, (2) ewidencjonowanie wytworzonych komunalnych osadów ściekowych oraz rzetelne sporządzanie kart przekazania osadów, (3) terminowe przekazywanie Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego zbiorczych zestawień danych o komunalnych osadach ściekowych.

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości polegały na nierzetelnym:

- ewidencjonowaniu komunalnych osadów ściekowych zastosowanych na gruntach oczyszczalni ścieków w 2011 r. oraz dokumentowaniu ich wytworzenia w latach: 2011 -2012 na nieodpowiednim wzorze karty ewidencji osadów,
- sporządzeniu zbiorczego zestawienia komunalnych osadów ściekowych za rok 2011 przekazanego Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego, w którym wykazano 490,00 Mg osadów poddawanych faktycznie retencji powierzchniowej w lagunach jako osady poddane odzyskowi i zastosowane na powierzchni 0,18 ha.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Oczyszczalnia ścieków w Polanicy Zdrój obsługiwała w latach 2011-2012 odpowiednio 6.034,00 oraz 5.964,00 mieszkańców (w stanu na 31 grudnia). Ilość oczyszczonych ścieków komunalnych ogółem w tym okresie wyniosła 2.527.000,00 m³ i 2.853.000,00 m³, z czego wytworzono odpowiednio 455,00 Mgi 180,00 Mg osadów ustabilizowanych i zagęszczonych po procesie mechanicznego odwodnienia. W związku z awarią wirówki mechanicznie odwadniającej osady w okresie: lipiec 2011 r. – październik 2012 r. osady były poddawane stabilizacji za pomocą retencji powierzchniowej poprzez umieszczanie ich na lagunach znajdujących się na terenie oczyszczalni ścieków. Wg danych szacunkowych wytworzono w ten sposób 490 Mg osadów w roku 2011 oraz 705 Mg osadów w roku 2012 (razem 202 Mg w przeliczeniu na suchą masę). Wg wyjaśnień Jacka

¹² Wyłączono informację stanowiącą tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6.09.2001 r. o dostępie informacji publicznej (Dz.U. nr.112, poz.1198 ze zm.) oraz w związku z art. 11 ust. 4 ustawy z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2003 r. nr 153, poz. 1503 ze zm.).

¹³ o numerze 2/2008 z dnia 21.01.2008 r., która w tym okresie sprawozdawczym nie była już ważna, od dnia 25 maja 2011 r. obowiązywała Decyzja Starosty Kłodzkiego nr 24/2011 zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi

¹⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen częściowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o. powodem szesnastomiesięcznej przerwy w eksploatacji urządzenia służącego mechanicznemu odwadnianiu osadów) było uzależnienie naprawy od jednego serwisanta, który ma siedzibę w Gdyni oraz awarie innych urządzeń (poza wirówką) niezbędnych do działania ciągu technologicznego. W kontrolowanym okresie 2.497,00 Mg osadów ściekowych zostało poddane odzyskowi w procesie R10¹⁵ poprzez zastosowanie: 455,00 Mg osadów na gruntach oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdroju (2011 r.) oraz 2.042,00 Mg osadów na gruntach gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec w celu uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz (2012 r.).

(dowód: akta kontroli str. 388-389 zestawienie danych dot. wytworzonych osadów ściekowych, str. 392-393 zestawienie dot. masy unieszkodliwianych osadów, str. 196-198 protokół ustnych wyjaśnień pracownika, str. 330-344 dokumentacja dotycząca zgłoszenia awarii i naprawy wirówki, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o.)

2.2. Stosowana do kontroli wytworzonych komunalnych osadów ściekowych waga nieautomatyczna, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z 11 maja 2001 r. o miarach¹⁶ posiadała świadectwo legalizacji ważne do 20 stycznia 2013 r.¹⁷ (znajdowała się poza terenem oczyszczalni ścieków). Pomiar wagi komunalnych osadów ściekowych po mechanicznym odwodnieniu a przed przewiezieniem na plac składowy odbywał się za pomocą skalibrowanej na wadze nieautomatycznej przyczepy (koleby). Masa osadów wytworzonych w lagunach dokumentowana była wg osądu pracownika sporządzającego ewidencję osadów. Komunalne osady ściekowe przed zastosowaniem na gruncie gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec w listopadzie 2012 r. (2.042,00 Mg) zostały zważone w 35%. Wg wyjaśnień Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o. metodę wyboru reprezentatywnej ilości załadowanych pojazdów zastosowano ze względu na ograniczenie kosztów związanych z transportem osadów.

(dowód: akta kontroli str. 96-97 świadectwo zgodności wagi nieautomatycznej z dnia 19.01.2010 r., 196-198 protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień pracownika, str. 182-185 protokół oględzin oczyszczalni oraz wagi nieautomatycznej, str. 396-403, 425-429 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o.)

2.3. Wytworzone w oczyszczalni ścieków w kontrolowanym okresie osady były stabilizowane (z wyjątkiem stycznia i lutego 2012 r., kiedy powstała ich znikoma ilość): 635,00 Mg osadów poddano obróbce chemicznej – poprzez osuszenie za pomocą wirówki mechanicznej i zmieszanie z wapnem (palone i hydratyzowane), 1.195,00 Mg osadów umieszczono w lagunach i poddano retencji powierzchniowej. Ze względu na przeprowadzenie w kontrolowanym okresie tylko jednego badania laboratoryjnego osadów umieszczonych w każdej z trzech lagun (kwiecień 2012 r.) nie jest możliwe określenie skuteczności stosowania tej metody w całym kontrolowanym okresie. Wg stanu na dzień 14 maja 2013 r.¹⁸ postępowanie z komunalnymi osadami ściekowymi odbywało się zgodnie z Instrukcją eksploatacji Oczyszczalni Ścieków w Polanicy Zdroju. Higienizacji osadów za pomocą mechanicznej wirówki dokonywano poprzez zmieszanie ich z wapnem. W kontrolowanym okresie MZK sp. z o.o. zakupiła w celu higienizacji osadów 55,80 ton wapna.

(dowód: akta kontroli str. 388-389 zestawienie danych o komunalnych osadach ściekowych, str. 354-370 faktury dot. zakupu wapna palonego, str. 238-267 wyciąg z Instrukcji eksploatacji Oczyszczalni Ścieków w Polanicy Zdroju, str. 169-181 protokół oględzin oczyszczalni ścieków z dnia 14.05.2013 r.)

¹⁵ Rozporządzenie na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby (Załącznik nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach)

¹⁶ Dz. U. z 2004 r. Nr 243 poz. 2441 z późn. zm.

¹⁷ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 7 stycznia 2008 r. w sprawie prawnej kontroli metrologicznej przyrządów pomiarowych (Dz. U. Nr 5 poz. 29 z późn. zm.) termin zgłoszenia przyrządu pomiarowego po dokonaniu oceny zgodności wynosi 3 lata

¹⁸ dzień przeprowadzenia oględzin terenu i urządzeń oczyszczalni ścieków w Polanicy-Zdrój

2.4. W badanym okresie 1.375,00 Mg komunalnych osadów ściekowych zostało poddanych unieszkodliwieniu w procesie retencji powierzchniowej poprzez umieszczenie ich w lagunach na terenie oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdroju. Na podstawie badania osadów gromadzonych w lagunach, które przeprowadzono w kwietniu 2012 r. wynikała ich przydatność do wykorzystania w celach rolniczych. Uwzględniając, że było to jedno z sześciu obowiązkowych badań laboratoryjnych osadów, (które należało kontrolować co cztery miesiące), nie jest możliwa ocena ewentualnego zastosowania komunalnych osadów ściekowych w rolnictwie w całym badanym okresie. W dniach 7-10 listopada 2012 r. część osadów ustabilizowanych w lagunach (2.042 Mg) została zastosowana do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz na gruncie gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec.

(dowód: akta kontroli str. 388-389 zestawienie danych o komunalnych osadach ściekowych, str. 217-237 opracowana przez akredytowane laboratorium dokumentacja dotycząca możliwości rolniczego wykorzystania osadów ściekowych, 105-166 dokumentacja dot. przeprowadzonych badań osadów)

2.5. W latach 2011-2012 komunalne osady ściekowe ustabilizowane i zagęszczone po procesie mechanicznego odwodnienia były czasowo magazynowane na placu składowym oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdrój. Okres magazynowania 545 Mg osadów (suma osadów magazynowanych w okresie styczeń-sierpień 2011 r. oraz listopad-grudzień 2012 r.) wynosił od jednego do ośmiu miesięcy, co nie przekraczało maksymalnego, trzyletniego terminu wynikającego z art. 63 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.

(dowód: akta kontroli str. 388-389 zestawienie danych o komunalnych osadach ściekowych, str. 196-198 protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień pracownika MZK sp. z o.o.)

2.6. Osady ściekowe w oczyszczalni były gromadzone i poddawane retencji powierzchniowej w trzech lagunach oraz czasowo magazynowane (po mechanicznym osuszeniu) na placu składowym. Na podstawie § 5 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych¹⁹ (zwanym dalej: rozporządzeniem koś), MZK Sp. z o. o. zobowiązana była do przeprowadzania badań laboratoryjnych komunalnych osadów ściekowych, co cztery miesiące²⁰. Badanie osadów zgromadzonych w lagunach przeprowadzono w kwietniu 2012 r., przez akredytowane²¹ laboratorium. W sprawozdaniach z przeprowadzonych w kwietniu 2012 r. badań podano metody referencyjne, próby do badania pobierane były przez przedstawiciela laboratorium metodą oznaczoną w sprawozdaniu²². W sprawozdaniach laboratoryjnych nie określono, jaka masa osadów poddana została badaniu, wg Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o. było to 3.500,00 Mg uwodnionego osadu ściekowego, tj. 514,5 Mg suchej masy. W przebadanych w kwietniu 2012 r. osadach nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości bakterii i pasożytów jelitowych oraz zawartości metali ciężkich.

(Dowód: akta kontroli str. 105-114 – dokumentacja badań osadów ściekowych; str. 350-352 – pytania kontrolera; str. 353 – wyjaśnienia Jacka Tyńca - Prezesa MZK; str. 141-166 – certyfikat akredytacji laboratorium badawczego wraz z zakresem akredytacji)

¹⁹ Dz. U. Nr 137, poz. 924

²⁰ badania referencyjnymi metodami komunalnych osadów ściekowych przeprowadza się z częstotliwością zależną od obciążenia oczyszczalni ścieków, wyrażonego liczbą równoważnych mieszkańców (LRM) w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej

²¹ Przez Polskie Centrum Akredytacji, akredytacja obejmowała m.in. pobór prób oraz badania osadów, jej termin ważności upływa 8.11.2014 r.

²² PN-EN ISO 5667-13:2011

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Postępowanie z komunalnymi osadami ściekowymi w okresie od dnia 25 maja 2011 do 31 grudnia 2012 r. wykraczało poza zakres zezwolenia określonego w decyzji Starosty Kłodzkiego nr 24/2011 z dnia 25 maja 2011 r. tj. odzysk ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych w ilości do 30 Mg/rok w procesie R10 – rozprowadzenie na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby, na terenie oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdroju przy ul. Kłodzkiej. W okresie lipiec 2011 r. – październik 2012 r. MZK sp. z o.o. poddawała osady zbierane w lagunach retencji powierzchniowej (D4) stanowiącej proces unieszkodliwiania odpadów, (czego nie obejmowało zezwolenie). Ponadto 2.042,00 Mg komunalnego osadu w listopadzie 2012 r. zastosowała na działce gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec w celu uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia, chociaż Starosta zezwolił na odzysk osadów poprzez rozprowadzenie na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleby tylko na terenie oczyszczalni w Polanicy Zdrój. Wyjaśniając, dlaczego opisane powyżej działanie Spółki od dnia 25 maja 2011 r. do 31 grudnia 2012 r. nie mieściło się w zakresie posiadanego zezwolenia Starosty Kłodzkiego Jacek Tyniec Prezes MZK sp. z o.o. podał, że proces D4 nie podlega decyzji Starosty, ponieważ jest to proces unieszkodliwiania, a nie odzysku, podobnie zastosowanie osadu na terenie gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec nie dotyczy podana decyzja (reguluje je rozporządzenie Ministra Środowiska, jako proces R-10).

Zastosowana masa osadów w roku 2011 na gruntach oczyszczalni ścieków w ilości 455 Mg, a w roku 2012 w miejscowości Kamieniec w ilości 2.042 Mg, przekroczyły odpowiednio ponad piętnastokrotnie oraz sześćdziesięciokrotnie limit odzysku osadów ustanowiony dla oczyszczalni w Polanicy Zdrój przez Starostę Kłodzkiego (30 Mg ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych / rok). Odnosząc się do przyczyn przekroczenia limitu odzysku osadów Jacek Tyniec Prezes MZK sp. z o.o. wyjaśnił, iż cytowany limit dotyczy suchej masy, a nie uwodnionego osadu, natomiast osad przekazany na działkę w Kamieńcu był wyliczony na podstawie innych uregulowań prawnych, na podstawie określonych dawek do stosowania.

W ocenie NIK wyjaśnienia Prezesa Jacka Tyńca nie wskazują w dostateczny sposób przyczyn przekroczenia limitów, ponieważ cytowana wyżej decyzja Starosty Kłodzkiego nie określa ilości suchej masy osadów, lecz osadów ustabilizowanych, a dokonane przez MZK sp. z o.o. przed zastosowaniem osadu w miejscowości Kamieniec wyliczenie dawki osadu jest niezwiązane z przekroczeniem limitu określonego przez Starostę.

(dowody: akta kontroli str. 388-399 zestawienie danych o komunalnych osadach ściekowych, str. 40-46 decyzja nr 24/2011 Starosty Kłodzkiego, str. 51-91 dokumentacja dot. ewidencjonowania komunalnych osadów ściekowych, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o.)

2. Instrukcja eksploatacji Oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdroju, wg stanu na dzień 14 maja 2013 r. zawierała informację dotyczącą możliwości ewakuacji odwodnionego i zmineralizowanego osadu z lagun na wysypisko komunalne, co było sprzeczne z zakazem składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych wymienionym w art. 55 ust. 1 pkt 7b ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Ponadto nie zgadzała się ilość podanych w instrukcji, a działających w oczyszczalni ²³pomp odwadniających (odpowiednio zamiast trzech

²³ Stwierdzono w toku przeprowadzonych w dniu 14.05.2013 r. w oczyszczalni ścieków oględzin

była jedna) oraz opisana eksploatacja lagun. W instrukcji: laguna pierwsza jest napełniana do poziomu maksymalnego, druga służy suszeniu i odwadnianiu a z trzeciej wywożony jest osad, w rzeczywistości²⁴ wszystkie laguny eksploatowane były równocześnie. Wyjaśniając przyczyny braku aktualizacji Instrukcji Jacek Tyńiec Prezes MZK sp. z o.o. powołał się na wydanie jej zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz odniósł się do konieczności wprowadzenia zmian rozwiązań technologicznych podanych w tym dokumencie.

(dowód: akta kontroli str. 169-181 protokół oględzin z dnia 14.05.2013 r., str. 238-267 wyciąg z Instrukcji eksploatacji Oczyszczalni Ścieków w Polanicy Zdroju, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o.)

Przeprowadzone oględziny wykazały, iż wg stanu na dzień 14 maja 2013 r. na urządzeniach służących higienizacji komunalnego osadu ściekowego zainstalowanych w budynku stacji odwadniania osadu widoczne były usterki (wycieki zabezpieczone metodą „gospodarczą”- w prawdopodobnych miejscach przecieków podwieszono za pomocą drutu garnek kuchenny oraz plastikowy pojemnik po jogurcie, nie zabezpieczono pokrywy podajnika elektrolitu), które mogły uniemożliwić systematyczną kontrolę mieszalnika osadu z wapnem, do czego zobowiązywała Instrukcja eksploatacji Oczyszczalni Ścieków w Polanicy Zdroju. Część magazynowanych czasowo osadów na wydzielonym do tego placu składowania (zajmująca powierzchnię ok. 4 m²) znajdowała się poza utwardzonym podłożem, (w tej części plac nie był ogrodzony), co mogło spowodować przenikanie osadu bezpośrednio do gleby. W sprawie przyczyn nieusuwania na bieżąco powstałych w stacji odwadniania osadów usterek oraz niezabezpieczenia komunalnego osadu ściekowego Jacek Tyńiec Prezes MZK sp. z o.o. wyjaśnił, że *według Naszej oceny są one (usterki) usuwane na bieżąco. Podczas obfitych opadów deszczu nastąpił niekontrolowany wyciek osadu ściekowego, który został usunięty po ustąpieniu opadów (cztery metry kwadratowe)*

(dowód: akta kontroli str. 169-181 protokół oględzin z dnia 14.05.2013 r., str. 238-267 wyciąg z Instrukcji eksploatacji Oczyszczalni Ścieków w Polanicy Zdroju, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o.)

3. W kontrolowanym okresie Spółka, nie stosując się do dyspozycji zawartej w § 5 ust. 2 rozporządzenia koś, z której wynikał obowiązek poddawania komunalnych osadów ściekowych badaniom metodami referencyjnymi nie rzadziej, niż co cztery miesiące²⁵, zaniechała tej czynności w pięciu z sześciu obowiązujących terminów. MZK sp. z o.o. zleciła wykonanie takiego badania tylko raz, w kwietniu 2012 r. Objęło ono osady zgromadzone w lagunach. W latach 2011-2012 w ogóle nie poddano badaniom osadów magazynowanych na placu składowym. Wg wyjaśnień Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o. powodem nieprzeprowadzania badań osadów w obowiązujących terminach było przeoczenie, oraz przyjęte założenie, że analogicznie do prób ścieków oczyszczonych skład chemiczny osadu jest stały i niezmienny. Zawężenie zakresu badania tylko do osadu gromadzonego w lagunach i pominięcie badań osadów magazynowanych na placu składowym było wg Jacka Tyńca spowodowane tym, iż odwodniony i ustabilizowany osad charakteryzuje się takimi samymi parametrami chemicznymi jak ścieki oczyszczone, jest stały i niezmienny.

(dowód: akta kontroli str. 105-114 – dokumentacja badań osadów ściekowych, akta kontroli str. 389-389 zestawienie dot. m.in. liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnię, str. 350-352 – pytania kontrolera; str. 353 – wyjaśnienia Jacka Tyńca - Prezesa MZK)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli uważa, iż obowiązek poddawania badaniom osadów wynika ze szczególnych przepisów i nie jest związany z przekonaniem o stałości i

²⁴ Wg oględzin przeprowadzonych w dniu 14 maja 2013 r.

²⁵ LRM dla oczyszczalni ścieków w Polanicy-Zdroju wynosił więcej niż 10.000 i mniej niż 100.000

niezmienności cytowanych parametrów chemicznych ścieków. NIK zwraca uwagę, iż zaniechanie obowiązku wykonywania badań osadów magazynowanych na terenie oczyszczalni (mających zapobiec skażeniu środowiska szkodliwymi substancjami i organizmami chorobotwórczymi oraz potwierdzających poddanie ich higienizacji i stabilizacji) zwiększało zagrożenie skażeniem, szczególnie w przypadku osadów, które miały być zastosowane do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia. W załączniku nr 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach pod poz. 33 listy B, osady ściekowe, niepoddane unieszkodliwieniu lub nienadające się do zastosowania w rolnictwie, zaliczone zostały do odpadów niebezpiecznych, co zgodnie z art. 3 ust. 2 cytowanej ustawy może je kwalifikować do kategorii odpadów niebezpiecznych.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie²⁶ działalność MZK sp. z o.o. w zakresie postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni. Podstawą oceny negatywnej były stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości:

1. Nieprzeprowadzenie pięciu z sześciu obowiązkowych badań komunalnych osadów ściekowych.
2. Postępowanie z komunalnymi osadami ściekowymi w sposób nieobjęty zezwoleniem udzielonym przez Starostę Kłodzkiego w dniu 25 listopada 2011 r. tj. poddawanie ich unieszkodliwianiu oraz stosowaniu poza terenem oczyszczalni ścieków.
3. Przekroczenie limitu komunalnych osadów ściekowych poddawanych odzyskowi określonego przez Starostę Kłodzkiego.
4. Niezabezpieczenie komunalnych osadów ściekowych znajdujących poza placem składowym oraz nieusuwanie na bieżąco usterek technicznych urządzeń oczyszczalni ścieków, co wykazały oględziny przeprowadzone w dniu 14 maja 2013 r.
5. Posługiwanie się nieaktualną instrukcją eksploatacji oczyszczalni ścieków.

3. Zagospodarowanie osadów ściekowych.

Opis stanu faktycznego

3.1. W kontrolowanym okresie 2.497,00 Mg komunalnych osadów ściekowych (366,80 Mg w przeliczeniu na suchą masę powstającą w oczyszczalni) zostało poddane odzyskowi na terenie województwa dolnośląskiego (powiat kłodzki); 455,00 Mg zastosowano do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami (teren oczyszczalni ścieków), a 2.042,00 Mg do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz (grunty gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec).

(dowód: akta kontroli str. 388-389 zestawienie dot. wytworzonych w latach 2011-2012 osadów ściekowych, str. 303-306 umowa z dnia 24.10.20012 r. z załącznikami)

3.2. Zgodnie z art. 43 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach przed zastosowaniem osadów na terenie gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec w dniach 7-10 listopada 2012 r. przeprowadzono badanie gruntów przez akredytowane²⁷ laboratorium. Ze sprawozdań z badań (dokumentujących 3 próbki pobrane w dniach: 16 października - 7 listopada 2012 r.) wynikało, że poddana badaniu gleba należała do grupy ciężkich. W sprawozdaniach podano metody referencyjne badań, nie zawierały one danych dotyczących powierzchni gruntów

²⁶ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen cząstkowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

²⁷ Przez Polskie Centrum Akredytacji

objętych badaniami. Wg sporządzonego w listopadzie 2012 r. przez laboratorium pobierające próbki z gleby opracowania²⁸ każda z reprezentatywnych próbek gleby do badania została pobrana i zmieszana z dwudziestu pięciu próbek pobranych w punktach regularnie rozmieszczonych na powierzchni nieprzekraczającej 5 ha z głębokości 25 cm.

(dowód: akta kontroli str. 268-277 sprawozdania z badań próbek gleby, str. 278-302 Opracowanie dotyczące możliwości wykorzystania osadów ściekowych powstających na oczyszczalni ścieków w Polanicy-Zdroju (...))

3.3. Stosownie do dyspozycji zawartej w art. 43 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach MZK sp. z o.o. przekazała dysponentowi gruntu, na którym zostały zastosowane komunalne osady ściekowe w listopadzie 2012 r. (współwłaściciel gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec) wyniki badań osadów oraz informację o dawkach, które należy stosować. Osady o masie 455,00 Mg zastosowane na gruntach oczyszczalni ścieków we wrześniu i październiku 2011 r. na obszarze 2 ha nie przekroczyły dozwolonej, wynikającej z rozporządzenia koś (§ 3 ust. 7) dawki. Na działce 176/8 w Kamieńcu komunalne osady ściekowe były zastosowane pierwszy raz, posiadacza gruntu poinformowano, że wyliczona dawka komunalnych osadów ściekowych w ilości 45 Mg suchej masy/ha możliwa jest do zaaplikowania na okres trzech lat, co było zgodne z § 3 ust. 7 rozporządzenia koś. Z załącznika nr 2 do umowy dostawy komunalnych osadów ściekowych z dnia 24 października 2012 r. wynikało, że osady miały być rozproszane na obszarze 15 ha.

(dowód: akta kontroli str. 303-310 umowa dostawy z dnia 24.10.2012 r. wraz z załącznikami, str. 106-114 sprawozdania z badań komunalnych osadów ściekowych)

3.4. Zastosowane we wrześniu i październiku 2011 r. (455 Mg na działce należącej do oczyszczalni ścieków) oraz listopadzie 2012 r. (2.042 Mg na działce gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec) komunalne osady ściekowe zostały zgodnie z wymogami § 4 rozporządzenia koś niezwłocznie zmieszane z gruntem²⁹. Stosowanie komunalnych osadów ściekowych w ww. okresie nie naruszyło zakazów określonych w art. 43 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach³⁰, co stwierdzono m.in. w wyniku informacji uzyskanych od Sekretarza Gminy Kłodzko na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

(dowód: akta kontroli str. 183-193 protokoły oględzin działek, na których zastosowano osady, str. 314-315 informacja dot. działki nr 176/8 sporządzona przez Sekretarza Gminy Kłodzko, str. 345-349 Uchwała nr 98/IV/2003 Rady Gminy w Kłodzku)

3.5. MZK sp. z o.o. nie była skontrolowana w zakresie gospodarowania komunalnymi osadami ściekowymi za lata: 2011-2012 przez samorząd gminny, urząd marszałkowski, inspekcję: ochrony środowiska i sanitarną oraz Najwyższą Izbę Kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 98-103 wyciąg z książki kontroli zewnętrznych w MZK sp. z str. 31-34 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa zarządu MZK sp. z o.o.)

²⁸ „Opracowanie dotyczące możliwości wykorzystania osadów ściekowych powstających na oczyszczalni ścieków w Polanicy-Zdrój Ul. Kłodzka do rekultywacji terenów na cele nierolne, przy dostosowaniu gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu oraz do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i produkcji pasz” – dokument z listopada 2012 r. potwierdziły to przeprowadzone w dniu 15 maja 2013 r. oględziny

³⁰ tj. zakazuje się stosowania komunalnych osadów ściekowych: 1) na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody; 2) na terenach ochrony pośredniej stref ochronnych ujęć wody (...); 3) w pasie gruntu o szerokości 50 m bezpośrednio przylegającego do brzegów jezior i cieków; 4) na terenach zalewowych, czasowo podtopionych i bagiennych; 5) na terenach czasowo zamarzniętych i pokrytych śniegiem; 6) na gruntach o dużej przepuszczalności (...); 7) na gruntach rolnych o spadku przekraczającym 10%; 8) na obszarach ochronnych zbiorników wód śródlądowych (...); 9) na terenach objętych pozostałymi formami ochrony przyrody (...); 10) na terenach położonych w odległości mniejszej niż 100 m od ujęcia wody, domu mieszkalnego lub zakładu produkcji żywności; 11) na gruntach, na których rosną rośliny sadownicze i warzywa z wyjątkiem drzew owocowych; 12) na gruntach przeznaczonych pod uprawę roślin jagodowych i warzyw (...); 13) na gruntach wykorzystywanych na pastwiska i łąki; 14) na gruntach wykorzystywanych do upraw pod osłonami.

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie zagospodarowania osadów ściekowych stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zastosowane we wrześniu i październiku 2011 r. na gruntach (2 ha) oczyszczalni ścieków w Polanicy Zdrój komunalne osady ściekowe pochodzące z placu składowego (magazynowane tam od stycznia do czerwca 2011 r.) nie zostały poddane badaniu, do czego zobowiązywał art. 43 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Wg wyjaśnień Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o. powodem braku realizacji tego obowiązku było wcześniejsze przeprowadzenie badań komunalnych osadów ściekowych (w kwietniu, wrześniu i listopadzie 2010 r.) oraz comiesięczne badanie laboratoryjne ścieków poparte przekonaniem, że skład fizyko-chemiczny osadu mechanicznie odwodnionego a następnie magazynowanego na placu składowym się nie zmienia. Wg Jacka Tyńca *przed skierowaniem na plac składowy osad został poddany procesowi odwodnienia, stabilizacji, następnie dezynfekcji, co nie przyczyniło się do zmian negatywnych, a wręcz przeciwnie, polepszyło jego właściwości. Jednocześnie informujemy, że podjęto stosowne kroki, co do nadzoru sposobu postępowania z osadami, a w szczególności wykonania badań za 2013 r. (...).*

(dowód: str. 104-166, 268-277 dokumentacja dot. przeprowadzonych badań laboratoryjnych, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o.)

Wg art. 43 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach MKZ sp. z o.o. zobowiązana była również do zbadania gruntów działki nr 800 leżącej na terenie oczyszczalni ścieków przed zastosowaniem tam komunalnych osadów ściekowych. Badania takie zostały jednak przeprowadzone na siedemnaście miesięcy przed zastosowaniem osadów (tj. w kwietniu 2010 r.), co świadczyło o ich nieaktualności na dzień zastosowania osadów (wrzesień-październik 2011r.). Wg wyjaśnień Jacka Tyńca Prezesa MZK sp. z o.o. nie przeprowadzono badania bezpośrednio przed zastosowaniem osadu na gruntach, gdyż od dnia badania do dnia stosowania osadów nie były na nich wykonywane jakiegokolwiek zabiegi ani prace, które przyczyniłyby się do zmiany składu fizyczno-chemicznego gruntów a wydatek poniesiony na przeprowadzenie badań laboratoryjnych byłby niepotrzebny.

(dowód: str. 104-166, 268-277 dokumentacja dot. przeprowadzonych badań laboratoryjnych, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o.)

2. Przekazane współwłaścicielowi gruntu w miejscowości Kamieniec, jako załącznik do umowy dostawy nr 2/2012, badania laboratoryjne komunalnych osadów ściekowych dotyczyły tylko części zastosowanych osadów. Przeprowadzono je w kwietniu 2012 r. Próbkę osadów pobrano z trzech lagun. Od dnia pobrania próbek (05 i 24 maja 2012 r.) do dnia zastosowania osadów (7-10 listopada 2012 r.), laguny były uzupełniane (w okresie czerwiec-październik powstało ok. 510 Mg osadów), co spowodowało zmieszanie osadów zbadanych z niezbadanymi. Na działce 176/8 zastosowano także ok. 90 Mg osadów mechanicznie odwodnionych uprzednio magazynowanych na placu składowym, które w ogóle nie były poddawane badaniom laboratoryjnym. Badając tylko część osadów zastosowanych w miejscowości Kamieniec w listopadzie 2012 r. MZK sp. z o.o. nie zrealizowała w pełni wynikającego z art. 43 ust. 3 ustawy o odpadach obowiązku przebadania stosowanych osadów. Wyjaśniając przyczyny poddania badaniu tylko części zastosowanych osadów Jacek Tyńiec Prezes MZK sp. z o.o. podał, że *skład fizyko-chemiczny ścieków nie uległ zmianie.*

(dowód: str. 104-166, 268-277 dokumentacja dot. przeprowadzonych badań laboratoryjnych, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o., str. 303-306 umowa dostawy nr 2/2012)

Przeprowadzone w dniu 14 maja 2013 r. oględziny na działce nr 176/8 w miejscowości Kamieniec wykazały, że osady mogły być zastosowane przy ujęciu wody (w ten sposób oznaczone tablicami miejsce przyległo do działki, na której obszarze zastosowano osady). Wg informacji przekazanej przez Sekretarza Gminy Kłodzko jest to zbiornik wodociągowy a na terenie omawianej nieruchomości nie ustanowiono stref ochrony ujęcia wody. NIK zwraca uwagę na zbyt ogólne zapisy umowy dostawy osadów z dnia 24 października 2012 r., które nie pozwalały ustalić dokładnego miejsca stosowania osadów oraz zawarcie jej z posiadaczem gruntu tylko na podstawie ustnego oświadczenia, bez dokumentacji potwierdzającej jego tytuł prawny do działki.

(dowód: akta kontroli str. 183-193 protokoły oględzin działek, na których zastosowano osady, str. 314-315 informacja dot. działki nr 176/8 sporządzona przez Sekretarza Gminy Kłodzko, str. 396-403 pytania kontrolera oraz wyjaśnienia Jacka Tyńca Prezesa Zarządu MZK sp. z o.o.)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie³¹ działalność MZK sp. z o.o. w obszarze zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych. Przyjętą ocenę uzasadniają stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości:

1. Nieprzebadanie osadów przed ich zastosowaniem na gruntach oczyszczalni ścieków.
2. Posługiwanie się nieaktualnymi badaniami gruntów przed zastosowaniem komunalnych osadów ściekowych na terenie oczyszczalni ścieków.
3. Przebadanie tylko części komunalnych osadów ściekowych przed ich zastosowaniem na gruntach gospodarstwa rolnego w miejscowości Kamieniec.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³², wnosi o:

1. Zapewnienie rzetelnego ewidencjonowania wytwarzanych i poddanych odzyskowi komunalnych osadów ściekowych.
2. Przekazywanie Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego w zbiorczych zestawieniach danych o komunalnych osadach ściekowych informacji zgodnych ze stanem faktycznym, w tym również przekazanie korekty zbiorczego zestawienia za lata 2011-2012.
3. Podjęcie działań w celu dostosowania zezwolenia Starosty Kłodzkiego do gospodarki osadami prowadzonej przez oczyszczalnię ścieków w Polanicy Zdrój tj. unieszkodliwianie osadów oraz stosowanie poza obszarem oczyszczalni ścieków, poddawanie odzyskowi w ilościach znacznie przekraczających dotychczasowe zezwolenie.
4. Wykonywanie badań laboratoryjnych osadów ściekowych z wymaganą przepisami częstotliwością.
5. Wykonywanie badań wszystkich osadów, które mają być zastosowane w celu odzysku.
6. Przeprowadzanie badań laboratoryjnych gruntów każdorazowo przed zastosowaniem na nich osadów ściekowych zgodnie z art. 43 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.

³¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen cząstkowych dotyczących działalności w badanych obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³² Dz.U. z 2012 r., poz.82

7. Bieżące usuwanie usterek technicznych oraz prawidłowe zabezpieczanie magazynowania komunalnych osadów ściekowych na placu składowym.
8. Precyzyjne określanie miejsca stosowania komunalnych osadów ściekowych poza obszarem zabronionym w sporządzanych umowach dotyczących dostawy osadów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Delegatury Najwyższej Izby Kontroli we Wrocławiu, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia 27 czerwca 2013 r.

Kontroler
Małgorzata Jakubiec-Dzieliński
Specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Dyrektor

z upoważnienia
Zdzisław Poręba
Wicedyrektor Delegatury

.....
Podpis

.....
podpis